

הגנת הסביבה וקיימות

נשיק תכנית פעולה סביבתית בהשקעה של 6 מיליארד ₪ שתוביל לאיפוס פחמני של מדינת ישראל עד 2050

נשיק בתשתיות אנרגיות מתחדשות ונביא להתייעלות אנרגטית

נפעל להרחבת המחזור ולעידוד כלכלה מעגלית

נשפר ונגיש את התחבורה ציבורית

נפעל להתחדשות עירונית, בנייה ירוקה ושמירה וטיפול של טבע עירוני

משבר האקלים הוא האתגר הגדול ביותר הניצב בפני האנושות. על מדינת ישראל להצטרף למדינות העולם, להכריז על מצב חירום אקלימי ולנקוט בשורה של צעדים מיידיים המבטיחים את המעבר לאנרגיות מתחדשות עד 2050. ההתמודדות עם המשבר תקבע במידה רבה כיצד הדורות הבאים יוכלו לקיים חיים על כדור הארץ. **יש עתיד** מחויבת להוביל מדיניות המקדמת שמירה על משאבי הסביבה והפחתת זיהומים וסיכונים סביבתיים ומניעתם. אנו רואים בשמירה על הסביבה חלק ממחויבותנו לדורות הבאים ומכירים בזיקה ההדוקה שבין האופן שבו המדינה שומרת על הטבע, על איכות משאבי הטבע, על המים, על מקורות האנרגיה והמזון ועל בעלי החיים ובין איכות החיים והעתיד של בני האדם. יש עתיד תוביל מדיניות אזרחית סביבתית מקדמת פיתוח בר-קיימא לשיקום הכלכלה והטבע, בד בבד עם עמידה ביעדי האו"ם לעצירת החימום הגלובלי ושינויי האקלים ושמירה על המגוון הביולוגי-אקולוגי.

הקורונה היא קריאת השכמה סביבתית. המשבר גמר לממשלות בכל רחבי העולם להסתכל על הסביבה בעיניים חדשות ולתהות מה נשאר לדורות הבאים. המשבר הכלכלי העולמי שגרמה מגפת הקורונה פתח פתח בכל רחבי העולם לבחינת רפורמות סביבתיות שיאפשרו צמיחה כלכלית שלולא הקורונה היה לוקח זמן לממש. גם בישראל, עלינו להפוך את אתגרי המגפה להזדמנויות כדי לקדם חשיבה סביבתית ותוכניות ארוכות טווח שיביאו חוסן כלכלי-חברתי וקהילתי.

הפער בין הצהרות ראש ממשלת ישראל והחלטות הממשלה לבין המבצע בפועל הוא בלתי נתפס. מדינת ישראל מוכרחה

להגיע למצב של איפוס פחמני עד 2050 ולהנחות את כלל משרדי הממשלה להציג תוכניות עבודה לצורך הגעה ליעד זה. כדי להבטיח את יישום המעבר לאנרגיות מתחדשות, **תקדם יש עתיד את אימוצו של חוק מסגרת אקלימי**, אשר יספק את המסגרת הנורמטיבית-חוקתית הדרושה להבטיח עמידה ביעדים במיוחד באקלים פוליטי לא יציב ויאפשר שקיפות ושיתוף ציבור. החוק יכלול יעדי הפחתה מפורשים (גם יעדים לטווח ארוך וגם יעדי משנה ומנגנון פיקוח ועדכון), תוכנית היערכות, מנגנונים ואחריות מוסדית לנושא האקלים במדינה וגם כלים פיננסיים.

כחלק מאסטרטגיית היציאה ממשבר הקורונה, ממשלת ישראל מוכרחה להציג וליישם תוכנית חילוץ סביבתית ממשבר הקורונה אשר תשים דגש על יצירת אלפי מקומות עבודה איכותיים חדשים והשקעה רחבת-היקף במנועי צמיחה. יש עתיד תקדם תוכנית חילוץ ירוקה בהיקף של שישה מיליארד ₪ שיושקעו בתשתיות אנרגיות מתחדשות והתייעלות אנרגטית, יביאו להרחבת המחזור ולקידום כלכלה מעגלית ולסימביוזה תעשייתית. כמו כן, נפעל לשיפור והנגשה של התחבורה הציבורית וכן להשקעות בהתחדשות עירונית, בנייה ירוקה וטבע עירוני.

קידום אנרגיות מתחדשות

כדי להיאבק במשבר האקלים על ישראל לגבש ולאשר בהקדם האפשרי תוכנית ממשלתית לאיפוס פליטה פחמנית עד 2050. **יש עתיד** רואה חשיבות רבה במעבר לשימוש לאנרגיה מתחדשות. נפעל לתיקון חוק הנפט, לקידום התייעלות אנרגטית ולפיתוח מקורות אנרגיה ממקורות מתחדשים שיפסיקו

את התלות בדלקים מאובנים הפוגעים בבריאות הציבור ובסביבה. בכנסת האחרונה **יש עתיד**, בהובלת חה"כ בועז טופורובסקי, העבירה חוק המאפשר התקנת פאנלים סולריים על בנייני מגורים, ונמשך לקדם ייצור פרטי של חשמל מפאנלים סולריים בחינם. נפעל לקדם התקנת פאנלים סולריים בנכסי המגזר הציבורי, התעשייתי והעסקי. **יש עתיד** תקבע בחקיקה הנחיות לתכנון ולפיקוח סביבתי לחיפוש, להפקה ולהולכה של מקורות אנרגיה עם שמירה על בריאות הציבור ומניעת אסונות אקולוגיים כגון אלה שהתרחשו בשנים האחרונות בדרום הארץ.

תחבורה ותכנון עירוני

מעל 90% מאוכלוסיית ישראל מתגוררת בערים. הערים הן המפתח לפתרון רוב הבעיות הנובעות ממשבר האקלים. **יש עתיד** סבורה כי התכנון העירוני הינו מענה חשוב ממדרגה ראשונה לבעיות סביבה, בריאות ואיכות החיים בעיר. ארגון הבריאות העולמי קבע שזיהום אוויר הוא גורם מסרטן, והיום תחבורה היא גורם עיקרי בזיהום אוויר בישראל. **יש עתיד** סבורה שהשקעת המדינה בתשתיות תחבורה ציבורית ובפתרונות תחבורה חדשניים תביא להקטנת מספר תאונות הדרכים, לצמצום פערים חברתיים, לייצור מקומות עבודה, לשמירה על שטחים פתוחים ולהפחתת זיהום האוויר. כדי לצמצם את התלות ברכב הפרטי ואת בעיית העומס בכבישים, תפעל **יש עתיד** כך שמרב השירותים לתושב ימצאו במרחק הליכה או רכיבה על אופנים. נפעל להרחבת התחבורה הציבורית בישראל ולהנגשתה, ובתוך כך – למעבר מלא לאוטובוסים חשמליים, לצירי הליכה

רחבים נגישים ומוצלים להולכי רגל, לפיתוח שבילי אופניים עירוניים ובין-עירוניים ולהקמת שטחים פתוחים חדשים לטובת הציבור. כמו כן נוודא ששכונות חדשות נגישות לתחבורה ציבורית ומסוגלות לספק לדייריהן צרכים בסיסיים ויותר מכך (חינוך, בריאות, פנאי וכו'). נעודד שימוש בכלי רכב השמללים ונפעל להכנסת כלי רכב אלו בהדרגה לשימוש במנהל הרכב הממשלתי.

יש עתיד תפעל לשימור הטבע הקיים, כולל שמירה על השטחים הירוקים, הן הטבעיים והן אלו מעשה ידי אדם (חורשות, פארקים), במרחבים העירוניים והכפריים ולהבטחת תכנון עירוני המשלב שטחים ירוקים באופן חכם ונגיש. נקדם רשת שבילים ומסדרונות ירוקים המחברים בין היישובים ברצף ביניהם ובתוכם ומשמשים כריאות ירוקות ומותאמים להליכה, ריצה ורכיבה על אופניים, בבטחה וללא מכשולים.

יש עתיד תיזום תכנון עתידי לטבע העירוני. השטחים הפתוחים בעיר יתוכננו בחוכמה וייצרו רשת "ירוקה – כחולה" רציפה ונגישה שבה מחוברים כל השטחים הפתוחים – ירוקים או בעלי זיקה למים כמו נחלים. אנו מאמינים כי המרחב שבו אנו חיים משפיע לאין שיעור על איכות חיינו ולכן נדאג שהשטחים הפתוחים יהיו נגישים לכל שכבות האוכלוסייה, יעודדו אינטראקציה חברתית ויתחזקו ברמה גבוהה. חלק מהתכנון העירוני יכלול סקר של ערכי הטבע הקיימים ותוכנית אב לעצים שתכלול מיפוי העצים הקיימים והכנת תוכנית אב וחזון לעצים בעיר.

יש עתיד תעודד הקמה של גגות ירוקים באמצעות חקיקה של עידוד הקמת

גגות ירוקים למבני ציבור וחינוך (חדשים וקיימים) בעיר באמצעות תמריצים כלכליים עירוניים. נוסף על כך, **יש עתיד** תפעל להתאמת מבני ציבור כגון תיאטראות לשימוש רציף בכל משך היום והשבוע כדי שיכילו גם פינות עבודה ואזורי פעילות שיתאימו לקהילה.

פיתוח בר-קיימא

יש עתיד תוביל תוכנית גיוס לאומית ירוקה שתספק עשרות אלפי מקומות עבודה במעבר לאנרגיות מתחדשות (כגון הצבת פאנלים סולאריים על כל מבנה, התקנת טורבינות רוח או גלים בים). כמו כן שיקום ביצות, בריכות חורף ונחלים יאפשרו עמידה ביעדי אמנת רמסר של האו"ם, למשל הגנה על ביצות על ידי אגירת מי גשמים מוניציפאליים תמנע שיטפונות בערים וביישובים כתוצאה משינויי האקלים והבנייה הצפופה.

בעלי חיים

יש עתיד רואה חשיבות רבה בשמירה על בעלי חיים ותפעל לשינוי סדרי עדיפויות בנושא הגנה והגברת האכיפה. נקדם הקמת מנהלת והעברת סמכויות האכיפה של צער בעלי חיים ממשרד החקלאות ופיתוח הכפר למשרד להגנת הסביבה, כך נצמצם את ניגוד האינטרסים הקיים היום הפוגע בבעלי החיים בישראל. נפעל למניעת המתות של חיות בריאות, להרחבת העיקורים והסירוסים של השירותים הווטרנריים ברשויות המקומיות ונמשיך לפעול לעידוד אימוץ בעלי חיים ולצמצום המשלוחים החיים. נתמון במעבר מוחלט של משק הביצים ללולים ללא כלובים שיוביל לגידול של ביצים בריאות יותר לצרכנים ולהקטנה

משמעותית בהתעללות בתרנגולות. כמו כן נקדם הפסקת יבוא של מוצרים שתהליך היצור שלהם מוביל לפגיעה בחיות הבר ונזק למערכות האקולוגיות. נושא חיי הבר והמגוון הביולוגי הקיים בארץ ישראל לא מקבל לצערנו התייחסות מספקת. ישראל יכולה וצריכה להיות מודל עולמי וחדשני בהתייחסות לחיות הבר בדגש על חינוך מגיל צעיר והאופן שבו אנחנו חושבים ומתנהגים כלפי עולם החי והטבע. אנו רואים בחומרה רבה עבירות של התעללות בבעלי חיים ואת חוסר האכיפה וההרתעה בנושא.

נפעל להגברת האכיפה ויישום העונשים הקבועים בחוק למתעללים בבעלי חיים. בכנסת היוצאת העלה ה"כ מיקי לוי לחקיקת חוק המחמיר את הענישה על מתעללים בכלבים. במקביל נפעל להגדלת משאבי הקרן במשרד להגנת הסביבה כדי לחזק את החינוך ואת ההסברה בנוגע לטיפול נאות בבעלי חיים, לעיקור ולסירוס של בעלי חיים ולמניעת התעללות.

מחזור וטיפול בפסולת

ישראל היא בין המדינות המובילות בעולם בייצור פסולת לנפש. בעיית הפסולת בישראל מורכבת במיוחד בשל היעדר עתודות קרקע להטמנה ובשל מודעות ציבורית נמוכה למחזור. **יש עתיד** תקדם חוק של 0% אשפה כתוכנית מחזור לאומית להפחתת הזבל ל-0, ובכך מי התהום והאוויר יישמרו מפני זיהום, בד בבד עם יצירת מוצרים אקולוגיים מגוונים. כמו כן תפעל **יש עתיד** להענקת תמריצים כלכליים לייצור תהליך הפרדת האשפה ולקידום פתרונות קצה לפסולת המופרדת. נפעל להגברת פעולת האכיפה למניעת שריפות פסולת במרחב הציבורי

והפרטי. נפעל לפיתוח תוכניות חינוכיות והסברתיות להעמקת המודעות להכרח במחזור ולצמצום הצריכה המזהמת, כולל הפחתת השימוש בפלסטיק. **יש עתיד** תקדם הצעת חוק שתרחיב את התשלום על שקיות חד-פעמיות על כלל חנויות המזון ותאסור שימוש בשקיות פלסטיק בעוד חמש שנים. כמו כן תאסור **יש עתיד** ייצור של פלסטיק מסוג OXO, פלסטיק מזהם במיוחד, ותדרוש הפחתת שימוש בקשיות פלסטיק במסעדות כדי לעודד שימוש בתחליפים מתכלים.

הים וחופי הים

יש עתיד מכירה בהיותו של הים משאב ייחודי וחינוי שיש לשמור עליו. לשם כך נפעל להקמת רשות ים וחופים אשר תנהל את הים, תיצור איזון בין השימוש במשאבי הטבע ובין שימור הסביבה הימית ותסדיר את היחסים בין המשתמשים השונים – פנאי, תחבורה, תיירות, דיג, נופש, תקשורת ועוד. הרשות תפעל לשמירה על חופי המדינה פתוחים לשימוש הציבור, לדאגה לניקיונם ולאכיפת קנסות בזיהוםם וכן לפתיחת חופי הרחצה ללא תשלום לאזרחים.

חינוך סביבתי ומנהיגות סביבתית

יש עתיד מאמינה כי חינוך סביבתי הוא המפתח לשינוי ארוך טווח בכל מה שקשור לתפיסת הקיימות שיש לאמץ. נקדם תוכניות לאחריות סביבתית לילדי ישראל כחלק מתוכנית הלימודים הפורמלית והבלתי פורמלית, דרך הקניית ערכים לעצירת החימום הגלובלי ושינוי האקלים ושימור הטבע. לבתי הספר ולתנועות וארגוני הנוער יש תפקיד משמעותי בהגדלת המודעות למשבר

האקלים וביכולת של כל אדם לתרום לשמירה על הסביבה. **יש עתיד** מאמינה כי שרי הממשלה וראשי הרשויות המקומיות צריכים להוות את חוד החנית בכל הנוגע להתמודדות עם המשבר הסביבתי (בהקשר של נושאים כמו מחזור, אכיפת חוקים סביבתיים, שמירה על סביבה נקייה ועוד).

כלכלה ירוקה

יש עתיד תפעל לפיתוח כלכלה ירוקה, לרבות הכנסת שיקולי כלכלה סביבתית בהערכת פרויקטים ממשלתיים, כך שהעלות הסביבתית תוכלל בתחשיבי עלות-תועלת של הפרויקט מתוך הבטחת מדיניות "המזהם משלם". נפעל למתן תמריצים ממשלתיים למיזמים התומכים ומפתחים כלכלה ירוקה, במיוחד "כלכלה מעגלית", שבה הפסולת הופכת למשאב.

כמו-כן נקדם חקיקה המחייבת גופים מוסדיים, כמו בנקים, חברות ביטוח וקרנות הון-סיכון, לשקול שיקולים סביבתיים בעת ביצוע השקעות פיננסיים באמצעות כספי ציבור.

שמירת הטבע

יש עתיד תקצה משאבים לשמירה על הטבע ועל המערכות האקולוגיות השונות ברחבי הארץ בשמורות הטבע ומחוצה להן. נוודא את יישום התוכנית להזרמת מים לנחלי הארץ הסובלים מבצורת זה שנים הפוגעת בבתי הגידול שבהם וביכולתם של מטיילים ליהנות מהם. **יש עתיד** תפעל לחקיקת חוק שמורות מורשת תרבותית לכל האתרים הארכיאולוגיים וחוק שמורות אקולוגיות למקומות שבהם מצויים מיני צמחים ובעלי-חיים בסכנת הכחדה. נעביר תקנות שיקשו על כריתת

זריחה על עמק החולה | צילום: Chen Leopold, פלאש 90

החממה שלה המאיצים את תהליכי שינוי האקלים. בכך היא אינה רק מפרה הסכמים בין-לאומיים אלא גם עלולה לספוג בעתיד עיצומים בין-לאומיים. **יש עתיד** תאמץ את תוכנית ההיערכות לשינוי האקלים שנכתבה על ידי צוות מיוחד של מומחים שמינתה הממשלה בשנת 2013.

קידום אמנה אקולוגית ושיתופי פעולה אזוריים

יש עתיד תפעל לקידום "שלום אקולוגי" בין המדינות השכנות לנו בתחום ניהול משאבי הטבע, השמירה על הים ומחקר ופיתוח בחקלאות ובתחום האנרגיה המתחדשת. נפתח תוכנית עבודה אזורית בין-מדינתית לשיקום המערכות האקולוגיות האזוריות. התוכנית תכלול נטיעת צמחייה מתאימה באזור המדברי הצחיח, החלפת צמחייה פולשת בצמחייה מקומית וקידום הנושא במערכת החינוך.

מפרץ חיפה המפגעים הסביבתיים באזור מפרץ חיפה משפיעים באופן ישיר על בריאותם ועל איכות חייהם של קרוב למיליון מאזרחי מדינת ישראל. זיהום האוויר מהמפעלים הפטרוכימיים מייצג תחלואה גבוהה באזור מפרץ חיפה לעומת אזורים אחרים בארץ. **יש עתיד** תפעל למנוע זיהום אוויר באזור מפרץ חיפה על ידי הוצאת התעשיות המזהמות במפרץ חיפה והקמת עמק החדשנות, כך שהרווח הכלכלי והתעשייתי ומקומות התעסוקה שמייצרים המפעלים יישארו בחיפה. נפעל להוספת חומרים מנוטרים תחת חוק אוויר נקי ולשקיפות בפרסום תוצאות המדידות, וכן נוודא כי במפרץ מתקיימים המחקרים האפידמיולוגיים הנדרשים כדי ללמוד על גורמי הסיכון ועל מחלות באזור ולפעול למיגורן. ●

עצים בוגרים, כפי שקורה היום, וזאת בלי לפגוע בפיתוח ובבנייה מושכלים. נתגייס להצלת ים המלח, משאב ייחודי ובין-לאומי ההולך ונעלם לנגד עינינו, בפתרון ישים ובהתייעצות עם מדענים ועם גורמי שמירת טבע ומשרדי הממשלה הרלוונטיים. נוסף על כך, לפי תקדים ניו-זילנד, נכיר בנחלים ובמערכות אקולוגיות שלמות כישויות משפטיות שאין לפגוע בהן.

פיקוח מוגבר על שימוש בחומרי הדברה

היום תושבי ישראל צורכים באופן קבוע שאריות אסורות של חומרי הדברה בפירות ובירקות שלהם. פעלנו ליישום תקנות המצמצמות באופן דרסטי את חומרי ההדברה המותרים במזון ובתוצרת החקלאית והאסורות שימוש בחומרים מסרטנים, ולהם ימצאו תחליפים ידידותיים יותר לאדם ולסביבה. נמשיך לצמצם את השימוש בחומרי הדברה ונגביר את השקיפות לציבור בקשר לשימוש בחומרים אסורים.

שינויי האקלים העולמיים

יש קונצנזוס מדעי נרחב בין מדינות העולם שאקלים כדור הארץ השתנה בשנים האחרונות בשל פעילות האדם. שינויים אלו הופכים את האקלים לקיצוני יותר, בחום וגם בקור, ומביאים בין השאר להתמעטות המשקעים ולפיזורם בצורה לא אחידה, דבר היוצר שיטפונות מצד אחד ובצורות מצד שני ומפר איזונים עדינים בטבע. ישראל היא שותפה להסכמים הבין-לאומיים בנושא זה (הסכם פריז ואחרים) אולם בפועל אינה נוקטת אמצעים דרמטיים, מיידים ואפקטיביים במידה מספקת כדי להפחית את פליטת גזי